

KOMISJA

DECYZJA KOMISJI

z dnia 30 czerwca 2004 r.

w sprawie pomocy państwa udzielonej przez Niemcy na rzecz grupy Herlitz

(notyfikowana jako dokument nr C(2004) 2212)

(Jedynie tekst w języku niemieckim jest autentyczny)

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(2005/878/WE)

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 88 ust. 2 akapit pierwszy,

uwzględniając porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w szczególności jego art. 62 ust. 1 lit. a),

uwzględniając rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE ⁽¹⁾, w szczególności jego art. 7 ust. 3,

po wezwaniu zainteresowanych stron do przedstawienia uwag zgodnie z wyżej wymienionymi artykułami ⁽²⁾ i po uwzględnieniu tych uwag,

a także mając na uwadze, co następuje:

I. PROCEDURA

- (1) W marcu 2002 r. jeden z najważniejszych konkurentów przedsiębiorstwa Herlitz AG wniósł skargę w sprawie otrzymania przez Herlitz AG poręczenia od kraju związkowego Berlin. W piśmie z dnia 25 marca 2002 r. Komisja poprosiła Niemcy o przekazanie informacji w sprawie możliwego udzielenia pomocy przedsiębiorstwu Herlitz AG. Niemcy odpowiedziały pismem z dnia 17 kwietnia 2002 r., zarejestrowanym w dniu 18 kwietnia, stwierdzając, że nie została udzielona pomoc. Na podstawie artykułu prasowego z dnia 24 kwietnia 2002 r., który zawierał informację o przyznaniu przez kraj związkowy Brandenburgię pożyczki w wysokości 1 mln EUR na rzecz Falken Office Products GmbH (zwanego dalej FOP), spółki zależnej Herlitz AG, Komisja poprosiła ponownie w piśmie z dnia 8 maja 2002 r. o informacje w sprawie możliwego udzielenia pomocy przedsiębiorstwu Herlitz AG. Niemcy odpowiedziały pismem z dnia 4 czerwca 2002 r., zarejestrowanym w dniu 5 czerwca 2002 r., stwierdzając ponownie, że nie została udzielona pomoc.
- (2) Wreszcie w piśmie z dnia 17 lipca 2002 r., zarejestrowanym w dniu 19 lipca, Niemcy poinformowały Komisję, że InvestitionsBank des Landes Brandenburg (zwany dalej ILB) udzielił przedsiębiorstwu Herlitz AG pożyczki w wysokości około 1 mln EUR. Według informacji strony niemieckiej działanie zostało już przeprowadzone; w związku z tym Komisja zarejestrowała je pod nr NN 89/2002 jako niezgłoszoną pomoc. Załączniki wraz z planem naprawczym zostały przedłożone w piśmie z dnia 19 lipca 2002 r., zarejestrowanym w dniu 25 lipca, oraz w piśmie z dnia 1 sierpnia 2002 r., zarejestrowanym w tym samym dniu. Dnia 8 sierpnia 2002 r. Komisja poprosiła o wyjaśnienia w związku z przyznaną pomocą. Niemcy przesłały dodatkowe informacje w piśmie z dnia 4 września 2002 r., zarejestrowanym w tym samym dniu.

⁽¹⁾ Dz.U. L 83 z 27.3.1999, str. 1. Rozporządzenie zmienione Aktem Przystąpienia z 2003 r.

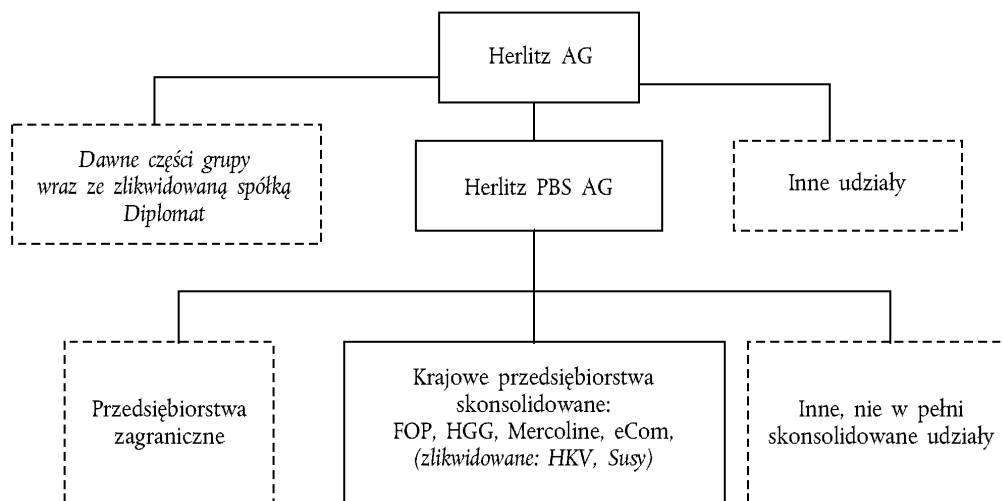
⁽²⁾ Dz.U. C 100 z 26.4.2003, str. 3.

- (3) W piśmie z dnia 29 stycznia 2003 r., zarejestrowanym w tym samym dniu, Niemcy poinformowały Komisję, że przedsiębiorstwo Herlitz PBS AG spłaciło całą pożyczkę zaciągniętą w banku ILB. Poinformowano również o zamknięciu postępowania upadłościowego wobec Herlitz AG i Herlitz PBS AG oraz o przyjęciu i przeprowadzeniu planów naprawczych.
- (4) W piśmie z dnia 19 lutego 2003 r. Komisja poinformowała Niemcy o swojej decyzji w sprawie wszczęcia postępowania na mocy art. 88 ust. 2 Traktatu WE w odniesieniu do pożyczki i innych działań towarzyszących oraz o zarejestrowaniu tej sprawy pod numerem C 16/2003. Przekazane przez Niemcy uwagi zostały zarejestrowane w dniu 28 kwietnia 2003 r.
- (5) Decyzja Komisji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego została opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* ⁽³⁾. Komisja wezwała zainteresowane strony do przedstawienia uwag. Jedna ze stron przedstawiła swoje uwagi. Zostały one przekazane Niemcom, które otrzymały możliwość ustosunkowania się do nich. Uwagi Niemiec zostały przekazane w piśmie z dnia 24 lipca 2003 r., zarejestrowanym w dniu 27 lipca 2003 r.
- (6) Niemcy przekazały dodatkowe informacje w pismach z dnia 10, 12 i 28 listopada 2003 r. oraz 8 i 26 stycznia, 23 marca i 24 kwietnia 2004 r. Spotkanie przedstawicieli Komisji z przedstawicielami władz niemieckich, grupy Herlitz i z administratorem odbyło się w dniu 27 stycznia 2004 r.

II. ŚRODKI

1. Przedsiębiorstwo

- (7) Spółka Herlitz AG, założona w 1904 r. jako sklep papierniczy, rozwinęła się w grupę, która od 1977 r. jest notowana na giełdzie. Przedsiębiorstwem holdingowym w grupie jest Herlitz AG, posiadające udziały w spółkach zależnych, z których najważniejszą jest Herlitz PBS AG.
- (8) Do momentu wszczęcia postępowania upadłościowego wobec Herlitz AG było przedsiębiorstwem holdingowym Herlitz PBS AG i Diplomat GmbH (zwanego dalej Diplomat). W obrębie grupy Herlitz spółka Herlitz PBS AG była spółką holdingową Falken Office Products GmbH (FOP), Herlitz Kunststoffverarbeitungen GmbH (HKV), Susy Card Papeterie GmbH (Susy), HGG Verwaltungsgesellschaft GmbH (HGG) i zagranicznych spółek zależnych w prawie 15 krajach. W 2002 r. grupa Herlitz nabyła spółki Mercoline GmbH oraz eCom Verwaltungs GmbH i eCom Logistik GmbH & Co.KG (eCom). Obecnie struktura grupy wygląda następująco:

⁽³⁾ Patrz: przypis 2.

- (9) Grupa Herlitz prowadzi działalność na rynku artykułów papierniczych i biurowych oraz na rynku kartek okolicznościowych. Herlitz AG i Herlitz PBS mają siedzibę w Berlinie. Grupa Herlitz posiada zakłady produkcyjne w Berlinie, Falkensee (Brandenburgia), Peitz (Brandenburgia), Cunewaldzie (Saksonia), Poznaniu (Polska) i Moście (Most, Republika Czeska). Najważniejszym producentem artykułów biurowych w grupie jest FOP.
- (10) Od lipca 2001 r. 67 % udziałów w Herlitz AG jest w posiadaniu konsorcjum, w którego skład wchodzi następujące banki: DB Industrial Holding (Deutsche Bank), Landesbank Berlin, Berliner Bank ⁽⁴⁾, Hypovereinsbank, Bayerische Landesbank, DZ Bank AG, Dresdner Bank, HSBC, IKB Deutsche Industriebank AG oraz West LB. Pozostałe 35 % udziałów jest rozproszone pomiędzy wielu udziałowców ⁽⁵⁾.
- (11) Umieszczona poniżej tabela 1 pokazuje rozwój gospodarczy grupy:

Tabela 1

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 łączn- ie	2002 1.1.2002 – 16.9.2002	2002 17.10.2002 – 31.12.2002	2003
Obrót w mln EUR (*)	714	630	567	490	438	376	255	121	347
Zysk/Strata netto w mln EUR (*)	- 51	- 37	- 46	- 51	- 134	99	51	48	1,7
Pracownicy (*)	5 420	4 483	4 228	3 380	2 984	3 096	3 181 średnia	3 109 średnia	Brak wyraźnych zmian
Kapitał w mln EUR (*)	171	123	70	18	- 55	43	- 6	43	43
Wierzytelności bankowe w mln EUR (*)	172	365	373	356	297	89	250	89	63

(*) Wszystkie dane liczbowe dotyczą stanu na koniec danego roku lub okresu, chyba że podana jest wartość średnia.

- (12) Z powodu nieprzedłużenia terminu spłaty kredytów bankowych w marcu 2002 r. spółkom Herlitz AG, Herlitz PBS AG i innym spółkom zależnym grupy, np. Diplomat, HKV i Susy, groziła niewypłacalność, lub też były one już niewypłacalne. W dniu 3 kwietnia 2002 r. Herlitz AG i Herlitz PBS AG złożyły wniosek o wszczęcie postępowania upadłościowego. Dnia 5 czerwca 2002 r. wszczęto przed sądem postępowania upadłościowe wobec obu przedsiębiorstw.
- (13) W przypadku kilku spółek zależnych grupy zostały przeprowadzone oddzielne postępowania upadłościowe. Diplomat, HKV i Susy złożyły wniosek o upadłość w dniu 12 kwietnia 2002 r., a następnie zostały zlikwidowane. W trakcie postępowania likwidacyjnego wszyscy wierzyciele otrzymali równy procent swoich roszczeń z masy upadłościowej. Żaden z wierzycieli nie zrezygnował ze swoich roszczeń wobec tych przedsiębiorstw lub FOP. Niewypłacalności FOP uniknięto dzięki przyznanej spółce Herlitz PBS AG pożyczce w ramach pomocy na ratowanie przedsiębiorstw w trudnej sytuacji.
- (14) Postępowania upadłościowe Herlitz AG i Herlitz PBS AG zostały wstrzymane po przyjęciu przez sąd planów naprawczych w dniu 16 września 2002 r. W dniu 15 lipca 2002 r. wierzyciele jednomyślnie i bez zastrzeżeń wyrazili zgodę na plany naprawcze wobec Herlitz AG i Herlitz PBS. Realizacja planów naprawczych była nadzorowana przez administratora oraz wierzycieli do dnia 31 marca 2004 r.

⁽⁴⁾ Z dniem 1 lipca 2003 r. Berliner Bank stał się spółką zależną Landesbank Berlin.

⁽⁵⁾ Patrz: strona internetowa grupy Herlitz: http://www.herlitz.de/index.php?id=347&backPID=348&begin_at=5&pS=1041375600&pL=31535999&arc=1&tt_news=81

- (15) Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Niemcy powodem trudności finansowych grupy Herlitz był szereg błędnych decyzji inwestycyjnych, które zostały podjęte w latach 90. i wykaczały poza główny trzon działalności grupy. Po zjednoczeniu Niemiec grupa podjęła decyzję o wejściu na rynek nieruchomości w Berlinie i Brandenburgii, spodziewając się znacznych zysków. Gdy nie nastąpił oczekiwany wzrost zysków, grupa musiała stworzyć rezerwy oraz dokonać amortyzacji na kwotę 95 mln EUR. Budynki wybudowane do użytku własnego grupy w Berlinie-Tegel i Falkensee okazały się zbyt duże. Ponieważ nie znalazł się nikt zainteresowany wynajmem, grupa ponosiła koszty z tytułu niewykorzystanych powierzchni użytkowych w wysokości 20 mln EUR.
- (16) Inwestycje w nieruchomości były najważniejszym czynnikiem powodującym straty przedsiębiorstwa. Wszystkie próby sprzedaży posiadanych nieruchomości kończyły się niepowodzeniem. Doprowadziło to w końcu 2001 r. do utworzenia dwóch celowych spółek obrotu nieruchomościami: GGB Grundstücksgesellschaft Am Borsighafen mbH Co. KG (GGB), zajmującej się nieruchomościami grupy w Berlinie-Tegel oraz GGF Grundstücksgesellschaft Falkensee mbH Co. KG (GGF), zajmującej się nieruchomościami grupy w Falkensee. Grupa sprawowała kontrolę większościową nad GGB i GGF poprzez Herlitz PBS AG i HGG. Spółka Herlitz PBS AG była partnerem większościowym, podczas gdy HGG była partnerem mniejszościowym w GGB i GGF.
- (17) Grupa Herlitz miała zamiar wyeliminować ze swojego bilansu obciążenia związane z inwestycjami w nieruchomości. Dlatego sprzedała w styczniu 2002 r. obie działki wraz z dziedzicznym prawem zabudowy spółkom GGB i GGF, które następnie wydierzały grupie część działki potrzebną jej do prowadzenia działalności. GGB i GGF nie mogły jednak zostać wydzielone z grupy przed rozpoczęciem postępowania upadłościowego. Ostatecznie za zgodą syndyka masy upadłościowej w dniu 30 września 2002 r. spółka HGG, partner mniejszościowy GGB i GGF, została wydzielona z grupy Herlitz, a prawa większościowe Herlitz PBS AG zostały przekształcone w udziały mniejszościowe w spółkach GGB i GGF o wartości 1 mln EUR. Dzięki temu zgodnie z prawem niemieckim ⁽⁶⁾ grupa Herlitz nie jest już właścicielem większościowym spółek obrotu nieruchomościami.
- (18) Kolejną błędną inwestycją okazało się wejście na rynek papieru i jego przetwórstwa poprzez zakup rosyjskiej fabryki papieru. Z powodu załamania na rynku papieru we Wspólnocie Niezależnych Państw inwestycja ta doprowadziła do strat w wysokości prawie 50 mln EUR. Dalsze inwestycje w dystrybucję w Portugalii, Francji i Austrii były również nieudane i przyniosły straty wynoszące od 10 do 15 mln EUR. Tym samym łączne straty ze wszystkich błędnych inwestycji osiągnęły wysokość od prawie 175 do 180 mln EUR. Należy podkreślić, że w całym tym okresie główna działalność grupy Herlitz przynosiła zyski, które nie wystarczały jednak na pokrycie strat wynikających z błędnych inwestycji.

2. Środki finansowe

a) „Dawne” środki

- (19) W 1989 r. kraj związkowy Berlin zaproponował spółce Herlitz AG za pośrednictwem Liegenschaftsfonds Berlin GmbH & Co. KG (Fundusz nieruchomości Berlin, zwany dalej Liegenschaftsfonds) korzystanie z terenów dawnych obiektów przemysłowych Borsig w Berlinie-Tegel. Liegenschaftsfonds jest spółką administrującą nieruchomościami należącymi do kraju związkowego Berlin. Na terenie zlokalizowanym w Tegel grupa Herlitz otrzymała od kraju związkowego Berlin dziedziczne prawo zabudowy, za które do dnia 30 kwietnia 2053 r. należało uiszczać opłaty.
- (20) Opłaty za dziedziczne prawo zabudowy wynosiły 3 % wartości działki, a wartość ta mogła się zmieniać w okresie obowiązywania umowy. Grupa zbudowała w Tegel odpowiadający jej potrzebom budynek biurowy oraz zakład produkcyjny. Budynki znajdujące się na wydzierzawionym terenie były własnością grupy. Podczas sprzedaży budynków spółce GGB dziedziczne prawo zabudowy na tym terenie zostało na nią przeniesione.

⁽⁶⁾ Patrz: Par. 290 Kodeksu spółek handlowych – *Handelsgesetzbuch* z dnia 10 maja 1897 r. (RGrBl. I S. 219).

- (21) Umowa między Liegenschaftsfonds i grupą Herlitz zawierała klauzulę o podniesieniu opłat za dziedziczne prawo zabudowy z 3 % do 7,5 % w przypadku takiej zmiany formy użytkowania terenu, która byłaby sprzeczna z interesem właściciela. Opłata za dziedziczne prawo zabudowy nie została jednak podniesiona przez Liegenschaftsfonds po przeniesieniu dziedzicznego prawa zabudowy na terenie w Berlinie-Tegel na GGB i zgodnie z umową była ona uiszczana przez grupę do marca 2002 r., a od dnia ^(a) października 2002 r. przez GGB.
- (22) W 1989 r. spółka Herlitz AG otrzymała również od kraju związkowego Berlin pożyczkę bez zabezpieczenia w wysokości 6 mln DEM (3,07 mln EUR) na przeniesienie swoich oddziałów z dzielnic Moabit i Spandau do Tegel (zwaną dalej pożyczką na przeniesienie). Na krótko przed upływem terminu spłaty kraj związkowy Berlin wydłużył w dniu 17 listopada 1999 r. okres spłaty pożyczki na przeniesienie do dnia 31 grudnia 2004 r. W zamian za to kraj związkowy podniósł wysokość stopy procentowej do poziomu podstawowej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus 2 %.
- (23) W ramach zabezpieczenia pożyczki spółka Herlitz AG podpisała w dniu 23 listopada 1999 r. akt notarialny stanowiący potwierdzenie zadłużenia wobec kraju związkowego Berlin w wysokości 7,185 mln DEM (3,67 mln EUR), co odpowiadało początkowej kwocie pożyczki na przeniesienie łącznie z oczekiwaną kwotą skumulowanych odsetek w wysokości 1,185 mln DEM (0,606 mln EUR). Ponadto akt notarialny ustanowił dług gruntowy (*Grundschuld*) w wysokości narosłych odsetek za dziedziczne prawo zabudowy dla Herlitz AG na terenie w Berlinie-Tegel. Ten dług gruntowy miał niższy stopień uprzywilejowania w stosunku do innego długu gruntowego, który został nałożony na to samo dziedziczne prawo zabudowy dla banków. Ani udzielenie pożyczki na przeniesienie w 1989 r., ani odroczenie terminu spłaty w 1999 r. nie odbyło się w ramach systemu pomocy, żaden z tych środków nie został zgłoszony Komisji.

b) *Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa*

- (24) Na mocy umowy zawartej w dniu 10 maja 2002 r. z syndykiem masy upadłościowej bank ILB udzielił spółce Herlitz PBS AG pożyczki w wysokości 930 232 EUR (zwanej dalej pożyczką na ratowanie przedsiębiorstwa). W piśmie z dnia 29 maja 2002 r. podwyższono tę kwotę do wysokości 963 855,42 EUR.
- (25) Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa była przeznaczona na realizację umowy sprzedaży między Herlitz PBS AG i FOP. FOP dostarczyło towary spółce Herlitz PBS AG, nie otrzymało jednak zapłaty, przez co jego płynność finansowa była zagrożona.
- (26) Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa została oprocentowana rocznie w wysokości 7,5 %, a termin spłaty wynosił 6 miesięcy od daty jej wypłacenia. Pożyczka została wypłacona w dniu 24 lipca 2002 r. i zabezpieczona poprzez cesję roszczeń (*Rückgewährungsansprüche*) FOP w wysokości 2,5 mln EUR oraz przez dług gruntowy nałożony na teren zakładu w wysokości 13 549 234,85 EUR. Pożyczka została spłacona w dniu 24 stycznia 2003 r. wraz z odsetkami.

c) *Restrukturyzacja poprzez plany naprawcze (Insolvenzpläne)*

Plany naprawcze

- (27) Niemcy przedłożyły plan naprawczy wobec Herlitz PBS AG i drugi plan wobec Herlitz AG; oba plany datowane są na 15 lipca 2002 r. Plany naprawcze są planami uzdrowienia (dokapitalizowania) grupy Herlitz. Plany uzdrowienia przedsiębiorstw obejmują takie elementy, jak: redukcja mocy produkcyjnych, sprzedaż nieruchomości przedsiębiorstw, zamknięcie nierentownych spółek zależnych, poprawa negatywnych wyników działalności przedsiębiorstwa, środki zmierzające do obniżenia kosztów i optymalizacji sprzedaży oraz poszukiwania partnera strategicznego. Ponadto plany przewidują redukcję długów przedsiębiorstw przez częściowe lub całkowite umorzenie długów niezabezpieczonych oraz przez wkład pracowniczy.

^(a) Błąd redakcyjny.

- (28) Ideą obu planów naprawczych było uzdrowienie działalności przedsiębiorstwa (*Sanierung durch Insolvenzplan*) zgodnie z niemieckim prawem upadłościowym⁽⁷⁾. Obowiązujące od dnia 1 stycznia 1999 r. prawo upadłościowe przewiduje możliwość uratowania przedsiębiorstwa poprzez utrzymanie jego kierownictwa oraz zaspokojenie roszczeń wierzycieli z przychodów uzyskanych po zakończeniu postępowania upadłościowego. W postępowaniu wobec Herlitz AG i Herlitz PBS AG wydawało się to najlepszym rozwiązaniem pozwalającym zaspokoić roszczenia wierzycieli. Dlatego syndyk i wierzyciele zrezygnowali z możliwości sprzedaży całego przedsiębiorstwa (*übertragende Sanierung*) lub likwidacji przedsiębiorstwa i oddzielnej sprzedaży aktywów (*Zerschlagung*).
- (29) Podstawą obu planów jest ta sama procedura, jednak z powodu różnych struktur majątkowych spółek Herlitz PBS AG i Herlitz AG przyjęto różne rozwiązania. Restrukturyzacja Herlitz AG poprzez plan naprawczy została uzależniona od realizacji planu dotyczącego Herlitz PBS AG. W obu planach wierzyciele każdego z przedsiębiorstw zostali podzieleni na grupy o podobnych roszczeniach.
- (30) Zgodnie z par. 222 prawa upadłościowego w postępowaniu mogą uczestniczyć trzy grupy wierzycieli:
- a) wierzyciele z prawem do uprzywilejowanej spłaty wierzytelności, których prawa zostały ograniczone przez plan;
 - b) wierzyciele niepodporządkowani;
 - c) wierzyciele podporządkowani, którzy nie odstąpili od swoich roszczeń.
- (31) Dalszy podział następuje w obrębie grup o tych samych prawach. Po podziale na grupy niedopuszczalne są indywidualne ugody, które wprowadzałyby różnice pomiędzy częściami grupy wierzycieli.
- (32) W czasie postępowania upadłościowego wobec Herlitz AG i Herlitz PBS AG żądania wierzycieli z prawem do uprzywilejowanej spłaty należności zostały zaspokojone zgodnie z ich roszczeniami.
- (33) Niemcy poinformowały, że w czasie postępowania wobec Herlitz AG i Herlitz PBS AG wszystkie koszty (*Massekosten*) i zobowiązania masy upadłościowej (*Masseverbindlichkeiten*) zostały całkowicie spłacone. Część tych należności stanowił podatek obrotowy (*Umsatzsteuer*). W postępowaniu upadłościowym zmierzającym do utrzymania działalności przedsiębiorstwa warunkiem pomyślnego zakończenia tego postępowania jest uregulowanie tych priorytetowych wierzytelności. Zobowiązania masy upadłościowej zostały spłacone natychmiast po ich powstaniu i nie ujęto ich w osobnym wykazie. Sporządzono jednak hipotetyczne wykazy kosztów i zobowiązań masy upadłościowej, aby przedstawić możliwe skutki likwidacji i sprzedaży aktywów.

Grupy wierzycieli w planie naprawczym Herlitz AG

- (34) W postępowaniu upadłościowym Herlitz AG należności podlegające zaspokojeniu z masy upadłościowej zostały podzielone następująco:
- a) wierzyciele objęci prawem do oddzielnego zaspokojenia roszczeń: nie utworzono takiej grupy. Tym niemniej prawo do oddzielnego zaspokojenia roszczeń zabezpieczało wszystkie wierzytelności Hypovereinsbank i Eurohypo⁽⁸⁾, jednak tylko część wierzytelności grupy HAG;

⁽⁷⁾ Prawo upadłościowe (*Insolvenzordnung*) z dnia 5 października 1994 r. (BGB II 1994, 2866).

⁽⁸⁾ Patrz: motyw 42.

- b) koszty i zobowiązania masy upadłościowej: nie utworzono takiej grupy wierzycieli, a wierzytelności zostały całkowicie spłacone po ich powstaniu;
- c) wierzyciele niepodporządkowani:
- grupa HAG 1: grupa banków z prawem do oddzielnego zaspokojenia roszczeń w odniesieniu do części wierzytelności z majątku ruchomego i udziałów w Herlitz AG,
 - Grupa HAG 2: pozostali wierzyciele niepodporządkowani, którzy nie należą do grupy HAG 1,
 - Grupa HAG 3: władze finansowe Berlina,
 - Grupa HAG 4: przedsiębiorstwa powiązane;
- d) wierzyciele podporządkowani:
- grupa HAG 5: odsetki, koszty, grzywny itp.
- (35) Wierzytelności podporządkowane w grupie HAG 5 zostały wykreślone z planu naprawczego zgodnie z par. 225 prawa upadłościowego. Grupy niepodporządkowane HAG 3 i HAG 4 umorzyły swoje wierzytelności ze skutkiem z dnia 15 lipca 2002 r.⁽⁹⁾. Poniższa tabela zawiera wierzytelności i kwoty umorzone przez wierzycieli (kwoty w zaokrągleniu):

Tabela 2

Grupa	Wierzyciele Herlitz AG (publiczni i prywatni)	Rodzaj wierzytelności	Zabezpieczenie	Zobowiązania w mln EUR	Kwota umorzonych wierzytelności w mln EUR
HAG 1	Banki z prawem do uprzywilejowanej spłaty należności (publiczne i prywatne)	Kredyty przed dniem 3 kwietnia 2002 r.	Prawo do uprzywilejowanej spłaty należności z ruchomości	[130–140] (*)	[umorzenie do 135]
HAG 2	Byli członkowie zarządu i pracownicy (prywatni)	Przyszłe roszczenia emerytalne; płace przed dniem 3 kwietnia 2002 r. odprawy	Brak	[35,91] *	[...] *
	Właściciele terenów w Spandau (prywatni)	Czynsz; odszkodowanie za wypowiedzenie umowy	Brak		[...] *
	Dostawcy (prywatni)	Wierzytelności za dostawy i usługi przed dniem 3 kwietnia 2002 r.; odszkodowanie za wypowiedzenie umowy	Brak		

⁽⁹⁾ Jedyne wyjątek stanowił fakt, że Herlitz PBS AG otrzymało rekompensatę w wysokości 1 mln EUR za zakończenie porozumienia o połączeniu między Herlitz AG i Herlitz PBS AG.

Grupa	Wierzyciele Herlitz AG (publiczni i prywatni)	Rodzaj wierzycielności	Zabezpieczenie	Zobowiązania w mln EUR	Kwota umorzonych wierzycielności w mln EUR
	Towarzystwo ubezpieczeń emerytalnych (publiczne)	Przyszłe roszczenia emerytalne	Brak	[8,43] *	
	Federalny Urząd Pracy (<i>Bundesanstalt für Arbeit</i>) (publiczny)	Zwrot świadczeń wypłaconych pracownikom z tytułu niewypłacalności przedsiębiorstwa (<i>Insolvenzgeld</i>) za okres od 1 stycznia 2002 r. do 4 czerwca 2002 r.	Brak		
	Kasy chorych (publiczne)	Składki za okres od 5 marca 2002 r. do 4 czerwca 2002 r.	Brak		
	Urząd finansowy w Alfeld (publiczny)	Podatek od sprzedaży nieruchomości za sprzedaż udziałów przed 2002 r.	Brak		
	Liegenschaftsfonds (publiczny)	Roszczenie z tytułu wynajmu terenu w Berlinie-Spandau	Brak		

Umorzenie wierzycielności w grupie HAG 2: kwota 0,5 mln EUR została spłacona zgodnie z wielkością wierzycielności, pozostałą część umorzono.

HAG 3	Urząd finansowy w Berlinie (publiczny)	Podatek od wyngaodrodzenia i podatek obrotowy za okres do dnia 5 czerwca 2002 r.	Brak	[2,0] * ^(a)	[2,0] * ^(a)
-------	--	--	------	------------------------	------------------------

Umorzenie wierzycielności w grupie HAG 3: umorzono 100 % wierzycielności.

HAG 4	Przedsiębiorstwa powiązane (prywatne)	Wszystkie roszczenia względem Herlitz AG	Brak	109	108
HAG 5	Wierzyciele podporządkowani (prywatni lub publiczni)	Odsetki, koszty, opłaty itp.	Brak	Brak danych	Brak danych

^(a) Błąd redakcyjny.

^(*) Fragmenty tekstu zostały zmodyfikowane w celu zagwarantowania, że żadna informacja poufna nie zostanie przekazana; fragmenty te zostały umieszczone w nawiasach kwadratowych, po których umieszczono gwiazdkę.

Grupy wierzycieli w planie naprawczym Herlitz PBS AG

- (36) W toku postępowania upadłościowego Herlitz PBS AG wierzyciele zostali podzieleni następująco:
- wierzyciele z prawem do uprzywilejowanej spłaty należności:
 - grupa PBS 1: prawo do uprzywilejowanej spłaty należności zabezpieczało wszystkie wierzycielności określonych dostawców,
 - grupa PBS 6: banki z prawem do uprzywilejowanej spłaty należności wobec części wierzycielności; Hypovereinsbank i Eurohypo posiadały również prawo do uprzywilejowanej spłaty należności, nie zostały jednak włączone do grupy PBS 6;

- b) koszty i zobowiązania masy upadłościowej: nie utworzono takiej grupy wierzycieli, wierzytelności zostały całkowicie spłacone po ich powstaniu;
- c) wierzyciele niepodporządkowani:
- grupa PBS 2: pracownicy,
 - grupa PBS 3: niektórzy wierzyciele publiczni, np. urzędy podatkowe, Federalny Urząd Pracy, kasy chorych (*Krankenkassen*), kraj związkowy Berlin,
 - grupa PBS 4: przedsiębiorstwa powiązane,
 - grupa PBS 5: inni wierzyciele niepodporządkowani, np. byli członkowie zarządu i pracownicy, Branżowa Kasa Ubezpieczeń Społecznych (*Berufsgenossenschaft*), Towarzystwo Ubezpieczeń Emerytalnych (*Pensionsversicherungsverein*), prywatne banki leasingowe, poczta austriacka, Główny Urząd Cei itd.;
- d) wierzyciele podporządkowani:
- grupa PBS 7: odsetki, koszty, grzywny itp.
- (37) Wierzytelności podporządkowane w grupie PBS 7 zostały wykreślone z planu naprawczego zgodnie z par. 225 prawa upadłościowego. Grupy niepodporządkowane PBS 3 i PBS 4 umorzyły swoje wierzytelności ze skutkiem z dniem 15 lipca 2002 r. Poniższa tabela zawiera wierzytelności niepodporządkowane oraz kwoty umorzone przez wierzycieli (kwoty w zaokrągleniu):

Tabela 3

Grupa	Wierzyciele Herlitz PBS AG (prywatni i publiczni)	Rodzaj wierzytelności	Zabezpieczenie	Zobowiązania w mln EUR	Kwota umorzonych wierzytelności w mln EUR
PBS 1	Dostawcy z prawem do uprzywilejowanej spłaty należności (prywatni)	Wierzytelności z tytułu dostaw i usług przed 3 kwietnia 2002 r.	Prawo do wyłączenia z masy upadłościowej ruchomości/ prawo do uprzywilejowanej spłaty należności z ruchomości	[3–6] *	0
PBS 2	Pracownicy (prywatni)	Przyszłe zarobki i pensje	Brak	[40–50] */rocznie	[2–4] * w 2002 r. [4–5] */rocznie od 2003 r.
PBS 3	Urząd finansowy w Berlinie (publiczny)	Podatek od wynagrodzeń za marzec 2002 r.	Brak	[11,50] *	[...] *
	Urząd finansowy w Berlinie (publiczny)	Podatek gruntowy od stycznia do marca 2002 r.	Brak		
	Urząd finansowy w Berlinie (publiczny)	Podatek od nabycia nieruchomości z 1996 r.	Brak		
	Federalny Urząd Pracy <i>Bundesanstalt für Arbeit</i> (publiczny)	Zwrot świadczeń wypłaconych pracownikom z tytułu niewypłacalności przedsiębiorstwa (<i>Insolvenzgeld</i>) za okres od 1 kwietnia 2002 r. do 4 czerwca 2002 r.	Brak		

Grupa	Wierzyciele Herlitz PBS AG (prywatni i publiczni)	Rodzaj wierzytel- ności	Zabezpieczenie	Zobowiązania w mln EUR	Kwota umorzo- nych wierzytel- ności w mln EUR
	Kasy chorych (publiczne)	Składki za okres od 5 marca 2002 r. do 4 czerwca 2002 r.	Brak		
	Liegenschaftsfonds (publiczny)	Opłata za dzie- dziczne prawo zabudowy za kwiecień-czerwiec 2002 r.	Dług gruntowy podporządkowany		
	Kraj związkowy Berlinie (publiczny)	Roszczenie obej- mujące zwrot pożyczki na prze- niesienie	Brak		

Umorzenie wierzytelności w grupie PBS 3: umorzono 100 % wierzytelności.

PBS 4	Przedsiębiorstwa powiązane (prywatne)	Wszystkie pozos- tałe wierzytelności przedsiębiorstw powiązanych grupy Herlitz	Brak	139	139
PBS 5	Byli członkowie zarządu/ kierow- nicy (prywatni) ⁽⁴⁾	Przyszłe roszczenia emerytalne, wynag- rodzenia przed dnem 3 kwietnia 2002 r., odprawy	Brak	[wierzyciele prywatni 22,61; Wierzyciele publiczni 19,56] *	[...] *
	Towarzystwo Ubezpieczeń Emerytalnych (publiczne)	Przyszłe roszczenia emerytalne	Brak		
	Banki leasingowe (prywatne)	Zaległe i skapitalizowane przyszłe raty leasingowe	Brak		
	Poczta austriacka (w tym przypadku podmiot prywatny)	Noty kredytowe z tytułu reklamacji i zwrot bonifikaty	Brak		
	Branżowa Kasa Ubezpieczeń Społecznych (publiczna)	Składki na ubez- pieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków	Brak		
	Główny Urząd Cel (publiczny)	Podatek obrotowy od importu, opłaty celne	Brak		
	Duales System Deutschland (prywatny)	Opłaty za znak towarowy „Zielony punkt” – „der Grüne Punkt”	Brak		
	Kasy chorych (publiczne)	Składki za okres 1–4 marca 2002 r.	Brak		
	Liegenschaftsfonds (publiczny)	Opłata za dzie- dziczne prawo zabudowy za okres od lipca do września 2002 r.	Dług gruntowy podporządkowany		

Grupa	Wierzyciele Herlitz PBS AG (prywatni i publiczni)	Rodzaj wierzytel- ności	Zabezpieczenie	Zobowiązania w mln EUR	Kwota umorzo- nych wierzytel- ności w mln EUR
	Inne dostawcy bez zabezpieczeń (prywatni)	Dostawy i usługi przed dniem 3 kwietnia 2002 r.; Umowne wierzy- telności z tytułu odszkodowania itp.	Brak		
Łączna rezygnacja z wierzytelności w grupie PBS 5: zrezygnowano z wierzytelności w 90 %.					
PBS 6	Banki z zabezpieczeniami na ruchomościach (prywatne i państwowe)	Kredyty przed dniem 3 kwietnia 2003 r.	Prawo do wyłą- czenia z masy upadłościowej ruchomości	[100–120] * ^(b)	(umorzona z wyjątkiem 76,75 mln EUR)
PBS 7	Wierzyciele podpo- rządkowani (prywatni lub publiczni)	Odsetki, koszty, opłaty itp.	Brak	Brak danych	Brak danych

^(a) Kwota po odjęciu podwójnie naliczonych należności od Herlitz AG i Herlitz PBS AG.

^(b) Patrz: przypis (a).

Dodatkowe informacje o zadłużeniu wobec wierzycieli publicznych

- (38) Wierzyciele publiczni wysunęli roszczenia w różnych grupach. W grupach HAG 2, HAG 3, PBS 3 i PBS 5 żadne wierzytelności wierzycieli prywatnych i publicznych nie były zabezpieczone. Jednak w grupach HAG 3 i PBS 3 umorzono całkowicie wierzytelności niepodporządkowane, podczas gdy wierzyciele niepodporządkowani w grupach HAG 2 i PBS 5 otrzymali proporcjonalną część płatności.
- (39) Zgodnie z planami naprawczymi wierzyciele z grupy HAG 2 otrzymali najpóźniej do 31 marca 2004 r. część wierzytelności w łącznej kwocie 0,5 mln EUR odpowiednio do wielkości ich roszczeń. Wierzyciele z grupy PBS 5 otrzymali 10 % swoich wierzytelności do dnia 31 grudnia 2003 r. W tabelach 2 i 3 zostały przedstawione kwoty publicznych wierzytelności i odpowiednie kwoty umorzone.

Dodatkowe informacje o instytucjach finansowych biorących udział w porozumieniu

- (40) W obu planach naprawczych jest mowa o kredycie dla Herlitz PBS AG, udzielonym przez konsorcjum banków (zwanym dalej kredytem konsorcjalnym). Skład konsorcjum odpowiada składowi konsorcjum wymienionego w motywie 10. Kredyt konsorcjalny został przyznany Herlitz PBS AG przez całe konsorcjum w celu umożliwienia spłaty całości wierzytelności zamiennych o wartości 100 mln EUR. W dniu 3 kwietnia 2002 r. kredyt konsorcjalny w wysokości 65,4 mln EUR został wykorzystany do kwoty 53,9 mln EUR. Ponadto większość banków wchodzących w skład konsorcjum udzieliła grupie Herlitz przed lipcem 2001 r. dalszych kredytów (linii kredytowych) w wysokości 156,6 mln EUR, które zostały wykorzystane do dnia 3 kwietnia 2003 r. do kwoty 134,11 mln EUR.
- (41) W grupie PBS 6 banki umorzyły wspólnie spłatę kredytu konsorcjalnego i linii kredytowych Herlitz PBS AG wynoszących ponad 76,714 mln EUR. Również w grupie HAG 1 dokonano jednolitego umorzenia podobnych wierzytelności kredytowych należnych od Herlitz AG w kwocie przekraczającej 5 mln EUR. Te części kredytów, które nie zostały umorzone, stanowią prolongowane kredyty dla grupy Herlitz. Wierzytelności odpowiadające umorzeniom kredytów wobec Herlitz PBS AG i Herlitz AG zostały równocześnie przejęte przez spółki obrotu nieruchomościami GGB i GGF.

Dodatkowe informacje o pozostałym zadłużeniu wobec instytucji finansowych

- (42) W chwili przyjmowania przez wierzycieli planów naprawczych istniały inne zobowiązania grupy Herlitz wobec banków, których nie obejmował kredyt konsorcjalny i linie kredytowe. Hypovereinsbank (Irlandia), Bayerische Landesbank i Landesbank Berlin umorzyły całkowicie spłatę udzielonych przez siebie niezabezpieczonych kredytów, aby móc odzyskać swoje częściowo zabezpieczone wierzytelności w ramach kredytu konsorcjalnego. Po drugie, grupa Herlitz otrzymała kredyty, które posiadały zabezpieczenie w postaci nadrzędnego długu gruntowego na działce w Berlinie-Tegel: kredyt w wysokości 15,4 mln EUR od Hypovereinsbank i kredyt w wysokości 30,8 mln EUR od Eurohypo. Oba te kredyty nie zostały objęte porozumieniem, można je było jednak umorzyć względem Herlitz AG i Herlitz PBS AG, ponieważ stanowiąca zabezpieczenie działka w Berlinie-Tegel została sprzedana.
- (43) W dniu 15 kwietnia 2002 r. banki wchodzące w skład konsorcjum udzielają grupie Herlitz pożyczki na wsparcie płynności finansowej w wysokości 15 mln EUR, aby umożliwić jej kontynuację działalności. Pożyczka została dwukrotnie przedłużona i całkowicie spłacona w dniu 17 listopada 2003 r. Została ona przeznaczona na pokrycie sezonowego zapotrzebowania na środki finansowe w grupie i może zostać przyznana ponownie w czerwcu 2004 r.

Dodatkowe informacje o zadłużeniu wobec dostawców

- (44) Zadłużenie Herlitz AG wobec dostawców osiągnęło w grupie HAG 2 wysokość 9,3 mln EUR. Dostawców Herlitz PBS AG można podzielić na dostawców z zabezpieczeniami (grupa PBS 1) i dostawców bez zabezpieczeń (grupa PBS 5). Dostawcy grupy PBS 1 posiadali prawo do uprzywilejowanej spłaty należności wobec 35 % majątku obrotowego Herlitz PBS AG i w związku z tym nie zrezygnowali ze swoich roszczeń. Natomiast dostawcy z grupy PBS 5, nieposiadający zabezpieczeń, zrezygnowali ze swoich roszczeń w 90 %, podobnie jak pozostali niepodporządkowani wierzyciele w tej grupie.

Dodatkowe informacje o zadłużeniu wobec pracowników i przedsiębiorstw powiązanych

- (45) Zgodnie z niemieckim prawem upadłościowym pracownicy i przedsiębiorstwa powiązane mogą uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym i otrzymać część swoich roszczeń. Zostali oni podzieleni na osobne grupy wierzycieli (HAG 4, PBS 4), pozostali zostali włączeni do innych grup miesza-nych (HAG 2, PBS 5).

Rozwiązania alternatywne wobec planów naprawczych

- (46) Podczas postępowania wobec Herlitz AG i Herlitz PBS AG syndyk i wierzyciele zdecydowali się na utrzymanie działalności przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie planów naprawczych. Jak stwierdzono w motywie 33, wszystkie koszty i zobowiązania masy upadłościowej zostały w całości spłacone podczas postępowania upadłościowego. Ponadto 0,5 mln EUR zostało spłacone w kwotach przypadających na kilku niepodporządkowanych wierzycieli Herlitz AG, podczas gdy kilku niepodporządkowanych wierzycieli Herlitz PBS AG otrzymało prawie 10 % swoich wierzytelności w kwotach przypadających im według wielkości wierzytelności. Zgodnie z wyjaśnieniem w motywie 47 oczekiwana wartość masy upadłościowej w przypadku likwidacji przedsiębiorstwa byłaby znacznie niższa. W przypadku sprzedaży całego przedsiębiorstwa wierzyciele mogliby liczyć na korzystniejsze zaspokojenie ich roszczeń. Nie znalazł się jednak inwestor, który byłby gotowy do przejęcia całego majątku grupy.
- (47) Zgodnie z opinią przygotowaną przez firmę doradczą Roland Berger oraz według niezależnych rzeczoznawców wartość ruchomości w przypadku likwidacji osiągnęłaby wysokość od 84,2 EUR do $[10-30] \times \text{mln EUR}$. Ta kwota musiałaby zostać przede wszystkim przeznaczona na spłatę wierzytelności z prawem do oddzielnego zaspokojenia roszczeń, co obniżyłoby wartość masy upadłościowej do zaledwie $[0-5] \times \text{mln EUR}$. Przychody grupy Herlitz podczas postępowania upadłościowego wyniosłyby ok. 1 mln EUR. Po doliczeniu tej kwoty do wartości pozostającego do dyspozycji majątku uzyskanoby dostępną masę upadłościową wartości $[1-6] \times \text{mln EUR}$.

- (48) Masa pozostająca do dyspozycji zostałaby przeznaczona na pokrycie kosztów i zobowiązań, które powstały podczas zarządzania masą upadłościową oraz przy jej sprzedaży. Po odjęciu kosztów masy upadłościowej pozostały majątek miałby wartość zaledwie $[0-1] \times \text{mln EUR}$. Ta kwota nie mogłaby pokryć zobowiązań masy upadłościowej przedsiębiorstwa i z tego powodu nie wystarczyłaby nawet na częściowe zaspokojenie roszczeń niepodporządkowanych wierzycieli.
- (49) Zgodnie z planami naprawczymi restrukturyzacja połączona ze sprzedażą wszystkich aktywów grupy Herlitz na rzecz nowego właściciela nie byłaby możliwa. Zostały co prawda przedłożone oferty przejścia niektórych sektorów działalności i zasobów, ale oferowana cena odpowiadała wartości likwidacyjnej. Najkorzystniejszym rozwiązaniem dla wierzycieli była w związku z tym restrukturyzacja nadal działającego przedsiębiorstwa poprzez plan naprawczy.
- d) *Decyzja o wszczęciu postępowania na mocy art. 88 ust. 2 Traktatu WE*
- (50) O przyjęciu przez Komisję decyzji z dnia 19 lutego 2003 r. w sprawie wszczęcia postępowania na mocy art. 88 ust. 2 Traktatu WE zadecydowały trzy powody. Wynikały one z przeglądu zgodności środków z wspólnotowymi wytycznymi w sprawie pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji ⁽¹⁰⁾ (zwanych dalej wytycznymi).
- (51) Po pierwsze, Komisja uznała, że pożyczka przyznana Herlitz PBS AG przez bank ILB zawiera elementy pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu WE, które należy dokładniej zbadać. Niemcy nie przekazały wystarczających informacji dotyczących zgodności pomocy z wytycznymi, aby można było określić faktycznego beneficjenta pomocy.
- (52) Po drugie, Komisja zadała sobie pytanie, czy umorzenie wierzytelności przez kilku publicznych wierzycieli (organy podatkowe, Federalny Urząd Pracy, organy ubezpieczeń społecznych i władze finansowe) w planach naprawczych należy uznać za pomoc.
- (53) Po trzecie, w odniesieniu do korzystania przez grupę Herlitz z należącego do kraju związkowego Berlin terenu w Berlinie-Tegel Komisja miała wątpliwości, czy umowa dzierżawy została zawarta na warunkach rynkowych. Ponieważ od chwili zawarcia umowy upłynęło ponad 10 lat, umowa dzierżawy została uznana za istniejącą pomoc. Komisja doszła jednak do wniosku, że odstąpienie przez kraj związkowy Berlin od pobierania opłat za dziedziczne prawo zabudowy i fakt, że opłaty nie zostały podniesione, mogą stanowić kolejne środki pomocy. Ponadto pomoc państwa mogłyby stanowić również udzielenie nieoprocentowanej pożyczki w wysokości 6 mln DEM przez kraj związkowy Berlin, a następnie umorzenie jej spłaty.

III. UWAGI ZAINTERESOWANYCH STRON

- (54) Jediną stroną zainteresowaną, która przedstawiła uwagi w związku z decyzją o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, była spółka Herlitz PBS AG w imieniu beneficjenta, grupy Herlitz. Przedsiębiorstwo Herlitz PBS AG wyraziło poparcie dla zamiaru gruntownego wyjaśnienia sytuacji, która doprowadziła do domniemanego przyznania niedozwolonej pomocy. Poinformowało ono Komisję, że przekazało władzom wszystkie istotne dla sprawy dokumenty.
- (55) W związku z pożyczką na ratowanie przedsiębiorstwa Herlitz PBS AG wyjaśniło, że została ona spłacona, a warunki udzielenia pomocy na ratowanie przedsiębiorstw w trudnej sytuacji były spełnione. Odnośnie do umorzenia wierzytelności w ramach planów naprawczych Herlitz PBS AG stwierdziło, że wierzyciele publiczni postąpili tak jak wierzyciele prywatni oraz że umorzone wierzytelności były bezwartościowe. Spółka podkreśliła, że wierzyciele jednogłośnie poparli plany naprawcze. Zdaniem Herlitz PBS AG wszelkie elementy pomocy w formie umorzenia wierzytelności stwierdzone przez Komisję należałoby zaklasyfikować zgodnie z wytycznymi jako pomoc na restrukturyzację. W pozostałych kwestiach, aby uniknąć powtórzeń, spółka poparła argumenty prawne przedstawione przez Niemcy.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 288 z 9.10.1999, str. 2.

IV. UWAGI NIEMIEC

- (56) W odpowiedzi na wszczęcie formalnego postępowania wyjaśniającego Niemcy stwierdziły, że jedynie pożyczkę na ratowanie przedsiębiorstwa, przyznaną przez bank ILB, można uznać za pomoc państwa. Pomoc ta zaś była zgodna ze wspólnym rynkiem zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE.
- (57) Pozostałe środki, w szczególności umorzenia wynikające z planów naprawczych nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu WE. Wierzyciele publiczni umorzyli w ramach postępowania upadłościowego bezwartościowe wierzytelności, ponadto ich postępowanie było zgodne z zasadą wierzyciela prywatnego. Jeśli któreś z pozostałych środków stanowiłyby pomoc państwa, to kwalifikowałyby się do zatwierdzenia jako pomoc na restrukturyzację zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE.

1. Uwagi dotyczące pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa

- (58) Niemcy zwróciły uwagę na fakt, że decyzja o przyznaniu pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa z dnia 10 maja 2002 r. zapadła przed przyjęciem planów naprawczych w dniu 15 czerwca 2002 r. Fakt, że pożyczka została wypłacona dopiero dnia 24 lipca 2002 r. związany był z „nierozstrzygniętymi kwestiami”, które zostały wyjaśnione z bankiem ILB dopiero w dniu 24 lipca. W okresie pomiędzy podpisaniem umowy a jej wypłatą pożyczka dała Herlitz PBS AG niezbędną płynność finansową, nie była jednak wystarczająca, aby pokryć zwiększone zapotrzebowanie spółki na środki finansowe w związku z rozpoczynającym się rokiem szkolnym w sierpniu 2003 r.
- (59) Pożyczka na wsparcie płynności była konieczna do przetrwania przedsiębiorstwa do czasu przyjęcia planów naprawczych. Zdaniem Niemiec pożyczka ta ograniczyła się do najmniejszej możliwej kwoty, co wynikało z bardzo niskiej płynności finansowej Herlitz PBS AG pomiędzy sierpniem a grudniem 2002 r.
- (60) Zdaniem Niemiec beneficjentem pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa nie było FOP, ale Herlitz PBS AG. Po pierwsze, porozumienie kredytowe z dnia 10 maja 2002 r. zostało zawarte między syndykiem masy upadłościowej a Herlitz PBS AG; po drugie, FOP nie można uznać za faktycznego beneficjenta pomocy, ponieważ otrzymało ono jedynie należne płatności zgodnie z umową dostawy z Herlitz PBS AG.

2. Uwagi dotyczące restrukturyzacji w ramach planów naprawczych

- (61) Niemcy stwierdziły, że umorzenie wierzytelności przez kilku wierzycieli publicznych nie doprowadziło do strat w przychodach państwa, ponieważ wierzytelności te były bezwartościowe. Aktywa Herlitz AG i Herlitz PBS AG nie wystarczyłyby do zaspokojenia roszczeń wierzycieli z prawem do oddzielnego zaspokojenia roszczeń. Wierzyciele publiczni spoza tej grupy nie posiadali żadnego zabezpieczenia albo jedynie zabezpieczenie w postaci podporządkowanego długu gruntowego.
- (62) W przypadku likwidacji wierzyciele publiczni, nawet gdyby posiadali zabezpieczenie w formie podporządkowanego długu gruntowego, nie otrzymaliby płatności lub tylko ich niewielką część. Zgodnie z punktem 168 wyroku Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie T-152/99 (*HAMSA/Komisja*) ⁽¹¹⁾ wierzyciel nie ponosi rzeczywistej ofiary, jeśli rezygnuje ze znacznej części swoich niezabezpieczonych wierzytelności, które w przypadku likwidacji byłyby bezwartościowe.

⁽¹¹⁾ Wyrok Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie T-152/99, *Hijos de Andrés Molina, S.A. (HAMSA) przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich*, Zb. Orz. 2002, str. II-3049.

- (63) Zdaniem Niemiec umorzenie wierzytelności przez wierzyciela publicznego nie stanowi ani świadczenia, ani korzyści pieniężnej. Ponieważ Herlitz AG i Herlitz PBS AG były niewypłacalne, w przypadku likwidacji ich aktywa nie wystarczyłyby do spłaty kwot należnych wierzycielom publicznym. Dlatego Herlitz AG i Herlitz PBS AG zostałyby uwolnione od tych wierzytelności w toku postępowania upadłościowego.
- (64) Gdyby jednak uznać umorzenie wierzytelności przez wierzycieli publicznych za świadczenie, to przyszłe podatki i składki na ubezpieczenie społeczne, których mogli się spodziewać wierzyciele publiczni w przypadku dalszej działalności przedsiębiorstwa, należałoby potraktować jako zwrot takiego świadczenia ze strony grupy Herlitz.
- (65) Zdaniem Niemiec umorzenie wierzytelności przez wierzycieli publicznych należy oceniać w odniesieniu do określonej w wyroku HAMSA zasady wierzyciela prywatnego. Zgodnie z tym należy porównać wierzyciela publicznego ze znajdującym się w takiej samej sytuacji wierzycielem prywatnym lub z hipotetycznym wierzycielem prywatnym.
- (66) Zdaniem Niemiec wierzycielami publicznymi w postępowaniach upadłościowych obu przedsiębiorstw grupy Herlitz są banki publiczne, Urząd Finansowy w Berlinie, Federalny Urząd Pracy, Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych, kraj związkowy Berlin i inne, np. niemiecki Główny Urząd Cel i Urząd Finansowy w Alfeld. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskim z dnia 16 maja 2002 r. w sprawie C-482/99 (*Francja/Komisja*) ⁽¹²⁾ należy zbadać za pomocą gruntownej oceny, jakiego rodzaju umorzenie wierzytelności można zaklasyfikować jako świadczenie państwa.
- (67) Wśród banków publicznych, które udzieliły kredytu konsorcjalnemu i linii kredytowych, znajdowały się Landesbank Berlin, Bayerische Landesbank i WestLB. Te banki działały jak prywatni członkowie konsorcjum banków, o czym świadczy fakt, że umorzenie wierzytelności w ramach planów naprawczych zostało przeprowadzone wspólnie przez konsorcjum, a nie przez poszczególne banki. Również umorzenie niezabezpieczonych wierzytelności poszczególnych banków w ramach planów naprawczych zostało podjęte zarówno przez banki prywatne, jak i publiczne.
- (68) Całkowite umorzenie wierzytelności przez organy finansowe kraju związkowego Berlin w grupach HAG 3 i PBS 3 było zdaniem Niemiec uzasadnione faktem, że organy finansowe spodziewały się odzyskać umorzone kwoty w formie przyszłych podatków płaconych przez Herlitz AG i Herlitz PBS AG. Podobnie umorzenia wierzytelności przez Federalny Urząd Pracy i kasy chorych z grupy PBS 3 były uzasadnione spodziewanymi przyszłymi przychodami z określonych ustawowo składek na ubezpieczenie społeczne. Takie same argumenty zostały przytoczone w odniesieniu do umorzenia wierzytelności przez kraj związkowy Berlin i Liegenschaftsfonds. Zdaniem Niemiec spodziewane opłaty za dziedziczne prawo zabudowy przez grupę Herlitz były powodem umorzenia wierzytelności w grupie PBS 3.
- (69) Niemcy są zdania, że umorzenie przez wierzycieli publicznych 100 % ich wierzytelności w grupach HAG 3 i PBS 3 było racjonalnie uzasadnione i nie może być porównywane z zachowaniem pozostających grup wierzycieli. Powodem całkowitego umorzenia wierzytelności były przyszłe przychody z podatków, składek na ubezpieczenie społeczne i opłat za dziedziczne prawo zabudowy, których mogli oczekiwać wierzyciele w przypadku kontynuacji działalności przez przedsiębiorstwa. Z punktu widzenia Niemiec możliwość uzyskania przychodów w przyszłości jest dla wierzyciela jednym z najważniejszych powodów umarzania wierzytelności. Ponieważ organy miały lepsze perspektywy na przyszłe przychody z płatności grupy Herlitz niż wierzyciele prywatni, umorzenie wierzytelności było w dużej mierze uzasadnione.
- (70) Zdaniem Niemiec rozróżnienie pomiędzy rolą organów publicznych a rolą inwestora publicznego obowiązuje tylko przy porównywaniu z zachowaniem inwestora prywatnego, a nie wierzyciela prywatnego. Gdyby wierzyciele publiczni nie mogli uwzględnić przyszłych przychodów przy umarzaniu wierzytelności, byłoby to równoznaczne z dyskryminacją niektórych wierzycieli, przez co nie można by przeprowadzić rzetelnego porównania między nimi.

⁽¹²⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 16 maja 2002 r. w sprawie C-482/99, Republika Francuska przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, Zb. Orz. 2002, str. I-4397.

- (71) Powołując się na opinię syndyka masy upadłościowej, Niemcy podkreśliły, że bez całkowitego umorzenia wierzytelności wierzycieli publicznych z grup HAG 3 i PBS 3 wierzyciele nie przyjęliby planów naprawczych. Wierzyciele prywatni wymagali większego poświęcenia ze strony wierzycieli publicznych, ponieważ przedsiębiorstwo prowadzące nadal działalność zabezpieczało ustawowo zagwarantowane przychody większości wierzycieli publicznych, na które nie mogliby liczyć wierzyciele prywatni. Kolejnym uzasadnieniem całkowitego umorzenia wierzytelności w tej grupie był fakt, że należności podatkowe w momencie porozumienia wierzycieli nie były jednoznacznie określone, dzięki czemu po rozstrzygnięciu tych niejasności można było przyjąć plany.
- (72) Niemcy podkreślają, że wierzyciele publiczni, którzy umorzyli część swoich wierzytelności w grupie HAG 2 i PBS 5, zostali potraktowani tak samo, jak prywatni wierzyciele w tych grupach. W tych grupach zostały zebrane wierzytelności Federalnego Urzędu Pracy, kas chorych, Głównego Urzędu Cel, Urzędu Finansowego w Alfeld, urzędu finansowego w Berlinie oraz Liegenschaftsfonds.
- (73) Wreszcie Niemcy stwierdziły również, że nawet gdyby Komisja miała uznać umorzenie wierzytelności publicznych spółki Herlitz AG lub Herlitz PBS AG za pomoc państwa, te środki spełniłyby warunki dotyczące przyznawania pomocy na restrukturyzację zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE i wytycznych.
- (74) Warunki określone w wytycznych są spełnione, ponieważ istniał prawdziwy i efektywny plan restrukturyzacyjny, rentowność grupy Herlitz została przywrócona, zmniejszono moce produkcyjne, a umorzenie wierzytelności publicznych objęło najmniejsze możliwe kwoty. Ponadto grupa Herlitz nie zyskała dodatkowej płynności finansowej i nie otrzymała w przeszłości ani pomocy na restrukturyzację, ani pomocy na ratowanie przedsiębiorstwa.

3. Uwagi dotyczące kraju związkowego Berlin i Liegenschaftsfonds

- (75) W odniesieniu do dziedzicznego prawa zabudowy na terenie w Berlinie-Tegel Niemcy przedstawiły fragmenty porozumienia o ustanowieniu tego prawa. Liegenschaftsfonds nie podniósł opłat za dziedziczne prawo zabudowy, ponieważ nie uznał sprzedaży działki zlokalizowanej w Berlinie-Tegel GGB za zmianę użytkowania sprzeczną z interesami właściciela.
- (76) W związku z pożyczką na przeniesienie Niemcy poinformowały, że prolongata tej pożyczki nie została zgłoszona, ponieważ kraj związkowy Berlin zachował się jak wierzyciel prywatny. Wynika to z faktu, że prolongacie towarzyszył wzrost oprocentowania, potwierdzenie zadłużenia oraz opłata w wysokości narosłych odsetek za dziedziczne prawo zabudowy.

V. OCENA PRAWNA

1. Istnienie pomocy

- (77) Zgodnie z art. 87 ust. 1 Traktatu WE wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiejkolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi. Zgodnie z orzecznictwem sądów europejskich kryterium wpływania na wymianę handlową jest spełnione, jeśli beneficjent prowadzi działalność gospodarczą, która ma związek z wymianą handlową między Państwami Członkowskimi.
- (78) Produkty grupy Herlitz są sprzedawane we Wspólnocie, a między Państwami Członkowskimi istnieje konkurencja. Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa, pomoc służąca przezwyciężeniu trudności przeznaczona na przeniesienie oraz umorzenie pewnych wierzytelności publicznych w ramach postępowania upadłościowego stanowią środki państwowe lub pochodzą z zasobów państwowych. Jeśli w ten sposób przyznawana jest korzyść, prowadzi to do zakłócenia konkurencji i wpływa na wymianę handlową. Istnienie korzyści musi zostać zbadane zgodnie z zasadą inwestora i wierzyciela postępującego zgodnie z regułami rynkowymi.

- a) „Dawne” środki
- (79) W odniesieniu do udzielenia pożyczki na przeniesienie w 1989 r. w decyzji o wszczęciu postępowania stwierdzono, że została ona przyznana na okres 10 lat i stanowiła istniejącą pomoc w myśl art. 1 lit. b) ppkt iv) rozporządzenia Rady (WE) nr 659/99. Tym samym fakt udzielenia tej pożyczki wykraczał poza badany zakres. Poza tym na mocy art. 15 wymienionego rozporządzenia nie można by żądać zwrotu żadnego elementu pomocy, który wiązał się z terenem zaoferowanym w 1989 r. grupie Herlitz.
- (80) W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja zwróciła uwagę na fakt, że niepodwyższenie opłat za dziedziczne prawo zabudowy na terenie w Berlinie-Tegel w 2002 r. mogło stanowić pomoc państwa. To przypuszczenie zostało obalone przez przedstawioną klauzulę umowy o dziedzicznym prawie zabudowy. Zgodnie z umową opłaty za dziedziczne prawo zabudowy mogły zostać podwyższone tylko w przypadku zmiany sposobu wykorzystania terenu. Ten warunek nie został spełniony, ponieważ działka i budynki na jej terenie były nadal wykorzystywane w tym samym celu. Jedyna zmiana polegała na tym, że budynki stanowiące wcześniej własność grupy Herlitz były teraz przez nią dzierżawione.
- (81) Odnosnie do prolongaty pożyczki na przeniesienie w 1999 r. Niemcy stwierdziły, że udzielono jej zgodnie z warunkami rynkowymi. Prolongata została udzielona w momencie, gdy grupa Herlitz nie znajdowała się jeszcze w trudnej sytuacji, a stopa oprocentowania była wyższa niż stopa referencyjna. Oprocentowanie było zabezpieczone i było regularnie spłacane aż do rozpoczęcia postępowania upadłościowego. Komisja nie uznaje więc prolongaty za nową pomoc.
- b) Pomoc zawarta w pożyczce na ratowanie przedsiębiorstwa oraz umorzenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym
- (82) Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa stanowiła dla grupy Herlitz korzyść, jakiej przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji nie mogłoby uzyskać na rynku. Niemcy zgadzają się z tym stwierdzeniem. Jak przedstawiono poniżej, poprzez nieproporcjonalnie duże umorzenia wierzytelności niektórych wierzycieli publicznych, które pochodziły z zasobów państwowych, grupie Herlitz została przyznana korzyść. Jest to zatem środek pomocy państwa w myśl art. 87 ust. 1 Traktatu WE.

Wierzyciele publiczni

- (83) Aby określić, które środki pochodziły ze źródeł publicznych, a zatem od państwa, przeprowadzono analizę każdego wierzyciela. Grupa wierzycieli publicznych ustalona przez Komisję była liczniejsza niż podawały Niemcy. Oprócz banków publicznych, Urzędu Finansowego w Berlinie, Urzędu Finansowego w Alfeld, Federalnego Urzędu Pracy, kas chorych, kraju związkowego Berlin oraz Liegenschaftsfonds i Głównego Urzędu Cei istnieją inni wierzyciele publiczni. Są to Branżowa Kasa Ubezpieczeń Społecznych (Berufsgenossenschaft) i Towarzystwo Ubezpieczeń Emerytalnych (Pensionsversicherungsverein).
- (84) Zgodnie z par. 14 ustawy o poprawie zabezpieczenia emerytalnego w przedsiębiorstwach ⁽¹³⁾ Towarzystwo Ubezpieczeń Emerytalnych jest odpowiedzialne za ubezpieczenia na wypadek niewypłacalności. Zgodnie z § 10 ust. 1 i 2 wymienionej ustawy wszyscy pracodawcy muszą wносить do niego ustawowe składki za pośrednictwem funduszu wyrównawczego.
- (85) Zgodnie z par. 144 niemieckiego kodeksu cywilnego, część 7 (ustawowe ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków) ⁽¹⁴⁾ niemiecka Branżowa Kasa Ubezpieczeń Społecznych jest odpowiedzialna za ustawowe ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków. Zgodnie z par. 150 ust. 1 niemieckiego kodeksu cywilnego, część 7 wszyscy pracodawcy muszą do niej odprowadzać ustawowe składki.

⁽¹³⁾ Patrz: Ustawa Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (BetrAVG) z dnia 19 grudnia 1974 r. (BGBl. I S. 3610).

⁽¹⁴⁾ BGBl. 1996-I, str. 1254.

- (86) Towarzystwo Ubezpieczeń Emerytalnych i Branżowa Kasa Ubezpieczeń Społecznych znajdują się w sytuacji, która została opisana w punkcie 58 wyroku Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 13 maja 2001 r. w sprawie C-379/98 (*PreussenElektra*)⁽¹⁵⁾. Umorzenia wierzytelności należnych tym instytucjom nie dokonało bezpośrednio państwo, ale instytucja publiczna lub prywatna, która została w tym celu powołana lub stworzona. Umorzenie wierzytelności polegało na rezygnacji z państwowych przychodów w formie ustawowych składek do wyznaczonego przez państwo funduszu. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 29 kwietnia 1999 r. w sprawie C-342/99 (*Hiszpania przeciwko Komisji*)⁽¹⁶⁾ umorzenie wierzytelności należy przypisać państwu, ponieważ niezależne instytucje ubezpieczeń społecznych są nadzorowane przez państwo i finansowane z ustawowych składek nałożonych na przedsiębiorstwa.

Zastosowanie zasady wierzyciela prywatnego

- (87) Zgodnie z orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot⁽¹⁷⁾ Europejskich Komisja porównała postępowanie wierzycieli publicznych w toku postępowania upadłościowego grupy Herlitz z zachowaniem wierzycieli prywatnych. Ponieważ w przypadku każdego wierzyciela publicznego istniał porównywalny wierzyciel prywatny, nie trzeba było dokonywać porównania z hipotetycznym wierzycielem prywatnym.
- (88) Zasada wierzyciela prywatnego została zastosowana w postępowaniu upadłościowym wobec spółek zależnych przedsiębiorstwa Herlitz – Diplomat, HVK i Susy, ponieważ wszyscy wierzyciele otrzymali taką samą część masy upadłościowej. Prywatni i publiczni wierzyciele zachowywali się w odniesieniu do zobowiązań masy upadłościowej w porównywalny sposób, ponieważ te wierzytelności zostały całkowicie zaspokojone. Również w odniesieniu do wierzytelności podporządkowanych zasada ta została spełniona, ponieważ wszyscy prywatni i publiczni wierzyciele zrezygnowali ze swoich roszczeń.
- (89) Porównanie dotyczące wierzycieli niepodporządkowanych w trakcie postępowania wobec Herlitz AG i Herlitz PBS AG dało podobne wyniki. Większość grup obejmowała wierzycieli o tym samym statusie, jeśli chodzi o kolejność zaspakajania roszczeń, jednak kilku wierzycieli z takimi samymi lub podobnymi roszczeniami zostało przypisanych do różnych grup. W konsekwencji wierzyciele publiczni umorzyli w nieproporcjonalnym stopniu wierzytelności w grupach HAG 3 i PBS 3. Do celów badania zgodności z zasadą wierzyciela prywatnego we wszystkich grupach wierzycieli określonych w postępowaniu upadłościowym, z wyjątkiem tych dwóch grup, istnieli porównywalni wierzyciele.
- (90) Zgodnie z pkt 168 wyroku *HAMSA* następujące czynniki stanowiły o podobieństwie wierzycieli: rodzaj i kwota zabezpieczeń, pierwszeństwo wierzytelności, określenie szans na dokapitalizowanie przedsiębiorstwa i oczekiwanie przez wierzyciela udziału w zyskach z likwidacji. Zgodnie z tymi kryteriami wierzyciele w grupach HAG 3 i HAG 2 są porównywalni i powinni zostać przypisani do jednej grupy z takimi samymi prawami do zaspokojenia roszczeń. To samo można powiedzieć o wierzycielach z grup PBS 3 i PBS 5.
- (91) Wierzyciele z tych grup posiadali niezabezpieczone, niepodporządkowane wierzytelności, które nie były uprzywilejowane – w przypadku likwidacji otrzymaliby taką samą część swoich roszczeń lub nie otrzymaliby nic. Podporządkowany dług gruntowy *Liegenschaftsfonds* nie stanowi zabezpieczenia w postępowaniu upadłościowym, w którym nadrzędne hipoteki banków i prawo do oddzielnego zaspokojenia roszczeń objęły całą wartość zabezpieczenia. Ponadto wszyscy wierzyciele w tych grupach byli zainteresowani uniknięciem likwidacji i otrzymaniem kwoty wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Jednak tylko wierzyciele z grup PBS 5 i HAG 2 otrzymali spłaty odpowiadające ich ówczesnym roszczeniom do masy upadłościowej.

⁽¹⁵⁾ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 13 marca 2001 r. w sprawie C-379/98, *Preussen-Elektra AG przeciwko Schleswig AG*, w obecności *Windpark Reußenköge III GmbH* oraz kraju związkowego *Schleswig-Holstein*, Zb. Orz. 2001, str. I-2099, pkt 58.

⁽¹⁶⁾ Wyrok Trybunału z dnia 29 kwietnia 1999 r. w sprawie C-342/96, *Królestwo Hiszpanii przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich*, Zb. Orz. 1999, str. I-2459, pkt 5 i 46.

⁽¹⁷⁾ Patrz: *HAMSA przeciwko Komisji*, idem, punkty 167–170; *Hiszpania przeciwko Komisji*, idem, pkt 46; wyrok Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 29 czerwca 1999 r. w sprawie C-256/97, *Déménagements-Manutention Transport SA (DM)*, Zb. Orz. 1999, str. I-3913, pkt 24.

- (92) Wbrew argumentom przedłożonym przez Niemcy wierzyciele z grup HAG 3 i PBS 3 nie mogą jednak liczyć na przyszłe przychody z podatków i składek na ubezpieczenia społeczne, uzasadniające stosunkowo znaczne umorzenie wierzytelności. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Pierwszej Instancji i Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich⁽¹⁸⁾ organy władzy nie mogą na podstawie swoich przyszłych przychodów z podatków i składek na ubezpieczenie społeczne postanowić o umorzeniu pewnej części swoich wierzytelności na korzyść dłużnika. Gdyby dopuszczano tego typu względy, oznaczałoby to pomieszanie zadań organów władzy z zadaniami inwestora.
- (93) Rozdzielenie roli organów władzy i inwestora obowiązuje nie tylko w przypadku zasady inwestora rynkowego, ale również w przypadku zasady wierzyciela prywatnego. Oba te kryteria mają zasadniczo służyć zbadaniu, czy publiczni i prywatni inwestorzy zachowują się w ten sam sposób. Skuteczność obu zasad byłaby osłabiona, gdyby organy władzy mogły uwzględniać w swoich decyzjach przyszłe ustawowe przychody podobnie jak inwestor. Niewypłacalność stanowi wyjątkową sytuację, w której powstałe ustawowe wierzytelności (podatki i składki na ubezpieczenie społeczne) można porównać z cywilnoprawnymi wierzytelnościami wierzycieli prywatnych. Takie porównanie można przeprowadzić wyłącznie w odniesieniu do przeszłości oraz wobec istniejących wierzytelności.
- (94) Przychody oczekiwane w przyszłości mogą co prawda mieć wpływ na decyzję o umorzeniu wierzytelności, nie mogą być jednak czynnikiem decydującym. Państwo również nie ściąga podatków z myślą o zyskach. Prowadząc dalej rozumowanie na podstawie argumentów Niemiec, prywatni wierzyciele musieliby umorzyć większą kwotę wierzytelności niż wierzyciele publiczni, ponieważ umorzone kwoty są odejmowane od podstawy opodatkowania. Niemcy nie wyjaśniły jednak, dlaczego wierzycielom publicznym w innych grupach tego samego rodzaju został przyznany udział w tego samego rodzaju wierzytelnościach, natomiast w grupach HAG 3 i PBS 3 nie miało to miejsca. Z tego samego powodu publiczne, ale nie ustawowe roszczenia związane z długiem gruntowym Liegenschaftsfonds z grupy PBS 3 nie powinny być umorzone w stopniu większym niż wierzytelności prywatne i publiczne w grupie PBS 5.
- (95) Wreszcie, Sąd Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich w pkt 167 wyroku HAMSA stwierdził, że publiczni wierzyciele przy umarzaniu wierzytelności nie powinni być porównywani z inwestorami prywatnymi, którzy kierują się globalną lub sektorową polityką strukturalną, ale z wierzycielami prywatnymi, których celem jest odzyskanie możliwie dużej części swoich wierzytelności od przedsiębiorstwa znajdującego się w trudnej sytuacji. Wyraźne staje się tu podobieństwo interesów wierzycieli prywatnych i publicznych w uzyskaniu przypadającej na nich części roszczeń z istniejącej masy upadłościowej.

Kwota pomocy na ratowanie przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji i pomocy na restrukturyzację

- (96) Kwota w ramach pomocy na ratowanie przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji odpowiada pożyczce udzielonej na ten cel w wysokości 963 855,42 EUR. Pomoc udzielona grupie Herlitz w formie umorzenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym odpowiada proporcjonalnie różnicy pomiędzy wierzytelnościami umorzonymi przez wierzycieli publicznych z grup PBS 3 i HAG 3 oraz wierzytelnościami umorzonymi przez wierzycieli w grupach PBS 5 i HAG 2.
- (97) W postępowaniu upadłościowym wobec Herlitz AG wierzyciele publiczni w grupie HAG 3 zachowali się inaczej niż porównywali wierzyciele prywatni w grupie HAG 2. Dlatego umorzenie zadłużenia stanowi pomoc państwa, której wartość jest wyższa niż różnica między umorzoną częścią wierzytelności państwowych a umorzoną częścią wierzytelności prywatnych. Gdyby nie wyższa wartość umorzonych wierzytelności publicznych, wierzyciele prywatni prawdopodobnie nie umorzyliby swoich wierzytelności w tak dużym stopniu. Podobnie nie tylko umorzona część wierzytelności, ale także całkowita umorzona kwota w każdej grupie wierzycieli może być istotna. W tych okolicznościach kwota pomocy może sięgnąć nawet 100 % umorzonego zadłużenia. Jednak w tym przypadku nie jest konieczne wyliczanie dokładnej kwoty, ponieważ nawet gdyby pomoc osiągnęła wysokość całkowitego umorzonego zadłużenia, byłaby ona nadal zgodna ze wspólnym rynkiem.

⁽¹⁸⁾ Patrz: wyrok Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 6 marca 2003 r. w połączonych sprawach T-228/99 i T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, Zb. Orz. 2003, str. II-435, pkt 272; wyrok Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie C-334/99, Republika Federalna Niemiec przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, Zb. Orz. 2003, str. I-1139, pkt 134; wyrok Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 14 września 1994 r. w połączonych sprawach C-278/92, C-279/92 i C-280/92, Królestwo Hiszpanii przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, Zb. Orz. 1994, str. I-4103, pkt 22.

- (98) To samo odnosi się do pomocy państwa w postępowaniu upadłościowym wobec Herlitz PBS AG, która wynika z różnicy w odsetku wartości umorzonych wierzytelności w grupie PBS 3 i umorzeń porównywalnych prywatnych wierzycieli w grupie PBS 5.

2. Ocena w świetle wytycznych

- (99) Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa i stosunkowo znaczne umorzenia wierzytelności stanowiły dla grupy Herlitz korzyść, polegającą na zmniejszeniu kosztów, które grupa musiałaby w normalnych warunkach ponieść sama. Ułatwiło to proces jej restrukturyzacji. Komisja musi zatem ocenić, czy te środki mogą zostać uznane za zgodne ze wspólnym rynkiem.
- (100) Ponieważ środki pomocy nie zostały przyznane w ramach programu zatwierdzonego przez Komisję, należy je uznać za pomoc doraźną. W art. 87 ust. 2 i 3 Traktatu WE określono, jakie warunki muszą zostać spełnione, aby pomoc była zgodna lub też mogła zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem. W tym przypadku może zostać zastosowany art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE, ponieważ celem środków pomocy było ratowanie i restrukturyzacja przedsiębiorstwa będącego beneficjentem, a nie powołano się na żadne inne odstępstwo określone w art. 87 ust. 2 i 3, ani żadne inne odstępstwo nie mogłoby zostać zastosowane.
- (101) W wytycznych Komisja określiła warunki, przy spełnieniu których przyjmuje pozytywne decyzje w ramach swoich kompetencji zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE. Ponieważ z informacji Niemiec wynika, że wszystkie środki pomocy, które mają zostać ocenione, zostały przyznane po wejściu w życie wytycznych, wytyczne te mają zastosowanie wobec tych środków⁽¹⁹⁾.

a) Beneficjent

- (102) Według Komisji beneficjentem wszystkich środków pomocy objętych niniejszym badaniem jest cała grupa Herlitz, a nie tylko poszczególne przedsiębiorstwa w obrębie tej grupy. Do takiego wniosku prowadzą bliskie powiązania istniejące w grupie oraz systematyczny rozdział zadań i aktywów między dwoma głównymi spółkami Herlitz AG i Herlitz PBS AG a ich spółkami zależnymi.
- (103) Grupa Herlitz prowadzi działalność na rynku jako jedno przedsiębiorstwo. Zawarła ona na przykład porozumienie z krajem związkowym Berlin dotyczące dziedzicznego prawa zabudowy na działce w Berlinie-Tegel, podczas gdy wierzytelności z tytułu dziedzicznego prawa zabudowy były zarejestrowane i zostały umorzone w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec Herlitz PBS AG. Ponadto grupa Herlitz publikuje skonsolidowane sprawozdania finansowe zgodnie z art. 290 niemieckiego kodeksu spółek handlowych. Również wierzyciele traktowali grupę jak jedno przedsiębiorstwo, przyjmując łącznie równoległe i wzajemnie powiązane plany naprawcze dla Herlitz AG i Herlitz PBS AG.
- (104) Herlitz AG, Herlitz PBS AG i FOP mają siedziby w regionach objętych pomocą (Berlin: cel 2 zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE, Brandenburgia zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. a) Traktatu WE). Grupa Herlitz nie otrzymała w okresie 10 lat poprzedzających postępowanie upadłościowe żadnej pomocy na restrukturyzację.

b) Przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji

- (105) W części 2.1 wytycznych znajduje się opis przedsiębiorstwa znajdującego się w trudnej sytuacji. Grupę Herlitz można uznać za przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji zgodnie z pkt 5 lit. a) wytycznych, ponieważ chodzi o spółkę akcyjną, w której ponad połowa jej subskrybowanego kapitału została utracona w okresie dwunastu miesięcy, od 31 grudnia 2000 r. do 31 grudnia 2001 r. Wartość subskrybowanego kapitału grupy została przedstawiona w poniższej tabeli:

⁽¹⁹⁾ Patrz: pkt 101 wytycznych.

Tabela 4

(w mln EUR)

	31.12.1998 r.	31.12.1999 r.	31.12.2000 r.	31.12.2001 r.
Kapitał subskrybowany	94,8	94,8	94,8	46,5

Źródło: sprawozdania grupy Herlitz z roku 1999 i 2001–2002.

- (106) Ponadto grupa Herlitz znajdowała się co najmniej od kwietnia 2002 r. w trudnej sytuacji zgodnie z pkt 5 lit. c) wytycznych, ponieważ zgodnie z kryteriami określonymi w odpowiednich niemieckich przepisach spełniała ona warunki do przeprowadzenia zbiorowego postępowania upadłościowego. Jak wspomniano w motywie 13, w kwietniu 2002 r. złożono wnioski o ogłoszenie upadłości kilku głównych przedsiębiorstw wchodzących w skład grupy.
- (107) Tym samym grupa Herlitz znajdowała się od dnia 31 grudnia 2001 r. w trudnej sytuacji, ponieważ ponad połowa jej subskrybowanego kapitału została utracona w ciągu 12 miesięcy przed tą datą. Jako przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji grupa Herlitz kwalifikowała się do przyznania jej zarówno pomocy na ratowanie przedsiębiorstwa, jak i pomocy na restrukturyzację.

3. Ocena pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa

- (108) Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa została przyznana przez ILB, instytucję stworzoną w 1992 r., której zadaniem była pomoc krajowi związkowemu Brandenburgia we wspieraniu rozwoju przemysłu. ILB nie jest bankiem komercyjnym zgodnie z niemieckim kodeksem spółek handlowych, a osiąganie zysku nie jest głównym celem jego działalności. Jego zadaniem jest rozwijanie struktur gospodarczych w kraju związkowym Brandenburgia, a minister gospodarki tego kraju uważnie monitoruje działalność banku. Tworzone są specjalne komisje, które zajmują się poszczególnymi projektami⁽²⁰⁾. Dlatego zdaniem Komisji ten środek można uznać za pochodzący od państwa.
- (109) Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa stanowiła dla grupy Herlitz korzyść, której przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji nie mogłoby pozyskać na rynku. Ponieważ Niemcy uznały tę pożyczkę za pomoc, nie ma konieczności stosowania zasady inwestora rynkowego. Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa zawiera elementy pomocy państwa w myśl art. 87 ust. 1 Traktatu WE i należy ją odpowiednio ocenić. W wytycznych zostały określone jednoznaczne warunki przyznawania tego typu pomocy.
- (110) Po pierwsze, pomoc musi polegać na wsparciu płynności finansowej w postaci gwarancji pożyczkowych lub pożyczek oprocentowanych zgodnie ze stopami rynkowymi. Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa spełnia te warunki, ponieważ stopa oprocentowania była wyższa niż stopa referencyjna Komisji⁽²¹⁾.
- (111) Po drugie, pomoc musi być uzasadniona istnieniem poważnych trudności społecznych i nie może mieć nadmiernego negatywnego wpływu na sytuację przemysłu w innych Państwach Członkowskich. Komisja może przy tym uwzględnić, że grupa Herlitz jest ważnym pracodawcą w Berlinie i Brandenburgii, a oba kraje związkowe stanowią obszary objęte pomocą. Nagła i niekontrolowana upadłość doprowadziłaby do poważnych trudności społecznych. Podczas przejściowego okresu, w którym grupa Herlitz korzystała z pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa, Komisja uważa negatywny wpływ na sytuację przemysłu w Państwach Członkowskich za ograniczony i nienadmierny.
- (112) Po trzecie, chociaż początkowo nie zgłoszono Komisji faktu przyznania pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa, w trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego Niemcy przedstawiły dowody, że pożyczka została całkowicie spłacona.

⁽²⁰⁾ Strona internetowa ILB: www.ilb.de

⁽²¹⁾ Stopa referencyjna Komisji dla Niemiec wynosiła 5,06 % od 1.1.2002 r. i 4,8 % od 1.1.2003 r., patrz: http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/reference_rates.html

- (113) Po czwarte, pomoc musi być ograniczona do kwoty, która jest konieczna do dalszego prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwo. Zdaniem Komisji ten warunek został spełniony. Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa została wykorzystana dopiero wtedy, gdy pomoc na wsparcie płynności finansowej nie wystarczyła na pokrycie zwiększonego zapotrzebowania na środki finansowe z powodu dostaw na początku roku szkolnego w jesieni 2002 r. Nawet po otrzymaniu pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa płynność finansowa Herlitz PBS AG była między sierpniem a grudniem 2002 r. na bardzo niskim poziomie.
- (114) Wreszcie, pomoc może zostać przyznana wyłącznie na okres, który jest konieczny do stworzenia możliwego do wykonania planu restrukturyzacji. Okres ten nie przekracza sześciu miesięcy, chyba że uzasadniają to okoliczności szczególne. W tym przypadku decyzja o przyznaniu pożyczki na ratowanie przedsiębiorstwa zapadła w dniu 10 maja 2002 r., natomiast wypłata pożyczki nastąpiła dopiero w dniu 24 lipca 2002 r., a spłata sześć miesięcy po wypłacie. Ponadto pożyczka została spłacona, zanim Komisja wydała decyzję w odniesieniu do środków zawartych w planach naprawczych. Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa spełnia w związku z tym kryteria określone w wytycznych i można ją uznać za zgodną ze wspólnym rynkiem.

4. Restrukturyzacja poprzez plany naprawcze

a) Przywrócenie rentowności

- (115) Plany naprawcze przyjęte w postępowaniach wobec Herlitz AG i Herlitz PBS AG przewidywały następujące środki operacyjne służące przywróceniu rentowności grupy: redukcja nadmiernych mocy produkcyjnych, sprzedaż terenów należących do przedsiębiorstwa, zamknięcie spółek zależnych, poprawa negatywnych wyników finansowych, obniżenie i optymalizacja kosztów. Działalność grupy miała zostać ograniczona do jeszcze dobrze funkcjonującego podstawowego zakresu działalności.
- (116) Rozwój grupy Herlitz następował zgodnie z planami finansowymi, które stanowiły część planów naprawczych. Grupa osiągnęła w roku obrotowym 2003 zysk z działalności operacyjnej, przed potrąceniem odsetek i spłat należności, w wysokości 7,4 mln EUR przy całkowitym obrocie wynoszącym 346,6 mln EUR. Odpowiednio w 2003 r. marża operacyjna przed potrąceniem spłat należności (*Umsatzrendite vor Finanzierungsaufwendungen*) wyniosła 2 %, co odpowiada średniej w tym sektorze. Przepływ środków pieniężnych w przedsiębiorstwie przed odliczeniem spłat wyniósł w 2003 r. prawie 14 mln EUR.
- (117) W 2004 r. grupa Herlitz liczy na zysk z działalności przed potrąceniem odsetek i spłat należności w wysokości $[5-10] \times \text{mln EUR}$ oraz na wynik przedsiębiorstwa ⁽⁴⁾ (sprzedaż, zmiany w zasobach produktów końcowych) w wysokości $[250-300] \times \text{mln EUR}$. Będzie to stanowić zysk obrotowy, przed odliczeniem spłat należności, w wysokości $[2-4] \times \%$. Dotychczasowy rozwój potwierdził oczekiwania grupy Herlitz. Zgodnie z powyższym plany naprawcze stały się podstawą przywrócenia rentowności grupy Herlitz.

b) Pomoc ograniczona do minimum

- (118) Grupa Herlitz przeprowadziła już przed wszczęciem postępowania upadłościowego działania restrukturyzacyjne. Ich koszt wyniósł prawie 20,6 mln EUR, z czego 9,3 mln EUR przeznaczono na odprawy, 6,2 mln EUR na amortyzację i spadek wartości, a 5,1 mln EUR na koszty przeniesienia, zamknięcia i doradztwa. Bezpośrednie koszty działań restrukturyzacyjnych podjętych w ramach postępowania upadłościowego wyniosły 6,9 mln EUR (odprawy i koszty postępowania upadłościowego).
- (119) Większą część kosztów restrukturyzacji poniosło przedsiębiorstwo i jego wierzyciele. Wkład akcjonariuszy polegał na tym, że od 1997 r. nie otrzymywali dywidendy. Wszelki dodatni przepływ gotówki był reinwestowany w grupie. Na początku postępowania upadłościowego konsorcjum banków udostępniło grupie „nową” pożyczkę na wsparcie płynności finansowej w wysokości 15 mln EUR, która dwukrotnie została odnowiona, a w dniu 17 listopada 2003 r. została całkowicie spłacona. Pożyczka ta pokryła sezonowe zapotrzebowanie grupy na środki finansowe i mogła zostać ponownie przyznana w czerwcu 2004 r. Obok nowej pożyczki banki prolongowały również istniejące kredyty na kolejny rok, do marca 2004 r.

⁽⁴⁾ Błąd redakcyjny.

- (120) Jeśli przyjmie się, że koszty restrukturyzacji obejmują okres do momentu wszczęcia postępowania upadłościowego, udział własny przekracza 95 % z 27,5 mln EUR. Jeśli jednak uwzględni się wszystkie koszty bezpośrednio związane z postępowaniem upadłościowym, udział własny wyniesie 83,01 % z 6,9 mln EUR. Biorąc pod uwagę znaczny wkład własny w obu przypadkach, pomoc na restrukturyzację jest ograniczona do minimum.

c) Unikanie niepotrzebnego naruszenia zasad konkurencji

- (121) Grupa Herlitz podjęła ostateczne definitywne środki wyrównawcze w formie ograniczenia mocy produkcyjnych: zakończenie eksploatacji trzech maszyn do produkcji kopert; sprzedaż maszyny offsetowej i maszyny do produkcji serwetek; rezygnacja z produkcji metodą formowania wtryskowego; zamknięcie lub sprzedaż spółek zależnych w Portugalii, Austrii i Francji, zmniejszenie powierzchni magazynowych i zwolnienie 630 pracowników.
- (122) W czasie restrukturyzacji grupa uzyskała kontrolę nad dawnym przedsiębiorstwem joint venture eCom za [...] * mln EUR i nad spółką Merlicone za [...] * mln EUR; ponadto odkupiła część aktywów przy okazji likwidacji swoich spółek zależnych na kwotę [...] * mln EUR. [Suma trzech kwot wymienionych w tym akapicie wynosi 1–3 mln EUR]. Zapłacone kwoty nie były wysokie, funkcje nabytych spółek i aktywów są zgodne z celem obejmującym obniżenie kosztów, skupienie się na podstawowym zakresie działalności oraz koncentrację funkcji logistycznych i administracyjnych. Komisja uważa zatem, że inwestycje te były konieczne do przywrócenia rentowności bez niepotrzebnego zakłócenia zasad konkurencji.
- (123) Na odpowiednich rynkach, na których grupa Herlitz posiada udział od [5–15 %] * w Niemczech i [3–17 %] * we Wspólnocie, nie ma nadmiernych mocy produkcyjnych. W obliczu niewielkiego udziału w rynku i nieznacznej kwoty pomocy państwa można uznać dodatkowe inwestycje za konieczne i niepowodujące zakłócenia konkurencji. Pożyczka na ratowanie przedsiębiorstwa spełnia zatem kryteria określone w wytycznych i jest zgodna ze wspólnym rynkiem.

VI. WNIOSEK

- (124) Uwzględniając powyższe, Komisja doszła do wniosku, że pomoc na ratowanie przedsiębiorstwa oraz pomoc na restrukturyzację spełniają warunki określone w wytycznych i są zgodne ze wspólnym rynkiem,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Pomoc państwa udzielona przez Niemcy w formie pomocy na ratowanie przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji i pomocy na restrukturyzację na rzecz grupy Herlitz jest zgodna ze wspólnym rynkiem na mocy art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE.

Artykuł 2

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Federalnej Niemiec.

Sporządzono w Brukseli, dnia 30 czerwca 2004 r.

W imieniu Komisji

Mario MONTI

Członek Komisji